

XAVF SHAROITIDA LOYIHANING BOSHQARUVI

Olimova Oydina

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi
(Project Management) magistratura mutaxassisligi
sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada xavf sharoitida loyihalarning boshqarishida asosiy omillari muhokama qilinadi, xavflarning loyihaga ta'sirining muhim omillari tahlil qilinadi va xavflar baholanadi.

Kalit so'zlar: risklar, loyiha risklarini boshqarish, loyiha, loyihada risklar bilan ishlash tizimini yaratish

Xavf zarar etkazishi mumkin bo'lgan har qanday vaziyatni anglatadi. Ishlab chiqarishda ishlatiladigan xom ashyo, mashinalar va ishlab chiqarish usullari xavf manbai hisoblanadi. Zarar, shikastlanish, kasallik yoki o'lim, shuningdek mulk, mashina va uskunalar yoki ular natijasida yo'qotishlar bo'lishi mumkin. O'z navbatida, xavf - bu yuzaga keladigan xavf, uning zararli oqibatlari va yuzaga kelish ehtimolining kombinatsiyasi. Xavf juda ahamiyatsiz hodisadan tortib to falokat darajasiga qadar keng doirada aniqlanadi. Shuningdek, u turli yo'llar bilan guruhlangan.

Zamonaviy raqobat sharoitida korxonalar oldinga intilish uchun ko'proq harakat qilishlari kerak. O'z aktivlarini himoya qilish va barqaror muvaffaqiyatga erishish uchun u har doim standartlar va huquqiy qoidalarga muvofiq ishlashi kerak. Shuning uchun bizning tashkilotimiz korxonalarga sifat, sog'liqni saqlash, xavfsizlik va atrof-muhitni muhofaza qilish xizmatlari doirasida xavflarni baholash va boshqarish bo'yicha xizmatlarni taqdim etadi. Ushbu tadqiqotlarning maqsadi korxonalarni yanada samarali, yuqori sifatli va sifatli mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqarishdir. Xavflarni baholash va boshqarish xizmatlaridan tashqari, bizning tashkilotimiz boshqa sifat, sog'liq, xavfsizlik va ekologik xizmatlarni ham taqdim etadi.

Loyiha doirasida xavflar quyidagicha ifodalanishi mumkin: loyiha muvaffaqiyatsizligi xavfi, loyihani tugatish xavfi, loyiha oxirida nuqson bo'lishi, ya'ni mijozning ehtiyoji to'liq aniqlanmaganligi yoki loyihani amalga oshirishda qiyinchiliklar tug'dirish xavfi.

Loyiha bo'yicha tadqiqotlar davomida korxonalar uchun xavflarning oqibatlarini yumshatish bo'yicha duch keladigan xatarlarni tasniflash muhimdir. Masalan, loyihani tashkil etish sababli, loyihaning texnik tavsiflari sababli, strategik qarorlar bilan bog'liq xavflar paydo bo'lishi mumkin, chunki mijozlar talablari o'zgargan yoki rejalashtirish va nazorat etishmasligi tufayli.

Xavflarni identifikatsiya qilingan risklarning yuzaga kelishi ehtimoli va ularning loyihaga ta'siri darajasini inobatga olgan holda, ularning ahamiyatlilik darajasiga qarab ro'yxatlash kerak. Xavfni baholash deb nomlangan ushbu tadqiqot muntazam ravishda amalga oshirilishi kerak. Ushbu tadqiqot hozirgi holatni ko'rib chiqadi va xavf omillarining vaqtga bog'liqligini o'rganadi. Muxtasar aytganda, kelajakda yuz berishi mumkin bo'lgan ichki va tashqi omillarning korxonalarining maqsad va vazifalarini amalga oshirishga ijobiy yoki salbiy ta'sir qilishi mumkin. Aslida, xavf nafaqat zararlanishni anglatmaydi. Xatarning ijobiy jihatlari va ular tomonidan yuzaga keladigan daromadlar imkoniyatlar yaratishi mumkin. Xatarning salbiy tomonlari va ular yuzaga keladigan zararlar tahdiddir.

Xatarlarni boshqarish - tsikl. Xatarlar aniqlandi, baholandi, kerakli chora-tadbirlar ko'rildi, xavflar ko'rib chiqildi va hisobot qilindi. Ushbu bosqichlar orasida doimiy monitoring mavjud va bu tsikl to'xtashsiz takrorlanadi. Xatarlarni boshqarish faoliyati maqsadlarni amalga oshirish, qaror qabul qilish, xizmat standartlarini olish, samarali resurslarni boshqarish, yo'qotishlarni bartaraf etish, qonuniy talablarga javob berish va korxonaga obro'sini oshirishni o'z ichiga oladi.

Loyihani butunlay yo'q tasavvur qilishning iloji yo'q loyiha xavflari. Yana bir narsa shundaki, ma'lum bir turdagi loyiha uchun eng xos bo'lgan ba'zi xavflarni oldindan ko'rish va ular yuzaga kelganda zararni minimallashtirish choralarini ko'rish mumkin, ammo har doim favqulodda vaziyatlar sifatida tasniflangan va oldindan aytib bo'lmaydigan xavflarning namoyon bo'lish ehtimoli mavjud. loyihani rejalashtirishda hisobga olinadi. Yaxshiyamki, ko'pchilik loyiha xatarlarini oldindan ko'rish va istalmagan hodisalar oqibatlarini bartaraf etish choralarini ko'rish mumkin.

Loyihani boshqarish risklari ishlab chiqarish, moliyaviy va investitsiya risklaridan iborat:

Asosiy manbalar ishlab chiqarish xavfi Bu ishlab chiqarishdagi nuqsonlar, qurilish ob'ektlarining yomon sharoitlari, oshirilgan soliqlar, chegirmalar va jarimalarni to'lash, rejalashtirish xatolari, ishlarni muvofiqlashtirishning yo'qligi, loyiha boshqaruvi xodimlarining o'zgarishi, baxtsiz hodisalar, baxtsiz hodisalar, etishmovchilik va zarur malakaga ega xodimlarning etishmasligi. loyiha ishini amalga oshirish uchun. IN Rossiya shartlari Bu omillarga etkazib berish intizomining pastligi, yoqilg'i va elektr energiyasidagi uzilishlar, jihozlarning jismoniy va eskirganligi qo'shiladi.

Moliyaviy xavf naqd xarajatlar, yo'qotishlar va yo'qotishlarni hisobga oladi. Moliyaviy riskning o'ziga xos xususiyati - moliyaviy, kredit va birja sohalarida har qanday operatsiyalar, qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar natijasida zarar etkazish ehtimoli, ya'ni. ushbu operatsiyalarning tabiatidan kelib chiqadigan xavf. Moliyaviy risklarga quyidagilar kiradi:

* kredit riski - qarz oluvchi tomonidan kreditorga tegishli bo'lgan asosiy qarz va

foizlarni to'lamaslik xavfi;

* foiz tavakkalchiligi — tijorat banklari, kredit tashkilotlari,

* investitsiya fondlari tomonidan jalb qilingan mablag'lar bo'yicha ular tomonidan to'lanadigan foiz stavkalarining berilgan kreditlar bo'yicha stavkalaridan oshib ketishi natijasida moliyaviy yo'qotishlar xavfi;

* valyuta riski - tashqi iqtisodiy, kredit va boshqa valyuta operatsiyalari jarayonida bir chet el valyutasining boshqasiga, shu jumladan milliy valyutaga nisbatan kursining o'zgarishi bilan bog'liq valyuta yo'qotishlari xavfi.

Moliyaviy risk, har qanday xavf kabi, statistik ma'lumotlarga asoslangan va etarli darajada hisoblab chiqilishi mumkin bo'lgan matematik tarzda ifodalangan yo'qotish ehtimoliga ega. yuqori aniqlik. Moliyaviy tavakkalchilik miqdorini aniqlash uchun har qanday individual harakatning barcha mumkin bo'lgan oqibatlarini va oqibatlarining o'z ehtimolini bilish kerak. Ehtimollik ma'lum bir natijani olish imkoniyatini anglatadi. Iqtisodiy masalalarda qo'llanilganda, ehtimollik nazariyasi usullari hodisalarning paydo bo'lish ehtimoli qiymatlarini aniqlashga va matematik kutishning eng katta qiymatiga asoslangan mumkin bo'lgan hodisalardan eng maqbulini tanlashga qisqartiriladi. Boshqa so'zlar bilan aytganda, kutilgan qiymat har qanday hodisaning bu hodisaning mutlaq qiymatiga, uning sodir bo'lish ehtimoliga ko'paytirilganiga teng. Har qanday vaqtda iqtisodiy faoliyat har doim ma'lum biznes operatsiyalarining o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadigan yo'qotish xavfi mavjud. Bunday yo'qotishlar xavfi tijorat(tadbirkorlik) risklari. Tijorat riski mumkin bo'lgan natijaning noaniqligi, ushbu faoliyat natijasining noaniqligi. Tijorat xatarlari, xususan, tovarlarni sotib olish bahosidagi o'zgarishlarning oldindan aytib bo'lmaydiganligi, tarqatish xarajatlarining oshishi, saqlash va tashish paytida xom ashyo, materiallar va jihozlarning yo'qolishi va shikastlanishi bilan bog'liq.

Investitsion xavf haqiqiy daromadning kutilayotgan daromaddan chetlanishi sifatida belgilanishi mumkin. Agar investitsiya daromadi kafolatlangan bo'lsa, u xavfli emas deb hisoblanadi. G'aznachilik qimmatli qog'ozlari xavf-xatarsiz investitsiyalarning bir misolidir, chunki hukumat o'z qimmatli qog'ozlarini sotib ololmasligi ehtimoli deyarli nolga teng. Aksincha, masalan, ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan loyihaga sarmoya kiritganda, bu asosan yangi mahsulotlar, yoki chiqish yangi bozor, yoki sotib olish qimmatli qog'ozlar har qanday kompaniya, kutilmagan holatlar natijasida ular bo'yicha daromad to'lash amalga oshirilmasligi yoki to'liq amalga oshirilmasligi ehtimoli har doim mavjud.

Risklar xavf omillari ishlaganda paydo bo'ladi - xavflarni keltirib chiqaradigan vaziyatlar yuzaga keladi. O'z-o'zidan, xavf omili loyihaning buzilishiga yoki ularning narxining oshishiga olib kelmaydi, u faqat noxush hodisaning yuzaga kelish ehtimolini oshiradi, bu esa, qoida tariqasida, sodir bo'lmasligi mumkin. Agar tashkilotda shunga o'xshash loyihalar amalga oshirilmagan bo'lsa, xavf omili loyihaning o'zi bo'lishi

mumkin. Ushbu omilning bosimini, masalan, tajribali loyiha menejerini taklif qilish orqali kamaytirish mumkin. Loyihani ishlab chiqish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga olishini esga olgandan so'ng, loyihani ishlab chiqishning turli bosqichlarida o'zini namoyon qiladigan xavf omillarini ko'rib chiqish foydali bo'ladi: aniqlash, rejalashtirish, bajarish va yakunlash.

Xavfning yuzaga kelish ehtimolini aniqlash loyihani amalga oshirish jarayonida ma'lum bir xavfning yuzaga kelish ehtimoli darajasini aniqlash uchun tadqiqotlar o'tkazishni o'z ichiga oladi. Xavf ta'sirini baholash uning loyiha maqsadiga (masalan, vaqt, xarajat, ko'lam yoki sifat) ta'sir qilishi mumkin bo'lgan potentsial ta'sirini, shu jumladan tahdidlarga salbiy ta'sirlarni va imkoniyatlarga ijobiy ta'sirlarni aniqlaydi.

Har bir aniqlangan xavf uchun ehtimollik va ta'sir baholanadi. Xatarlarni baholash so'rovlar yoki xavflarni toifalash sohasidagi bilimlar mezoniga ko'ra tanlangan ekspertlar bilan qo'shma uchrashuvlar natijalariga asoslanishi mumkin. Suhbatdoshlar orasida loyiha jamoasi a'zolari va ehtimol loyihada ishtirok etmagan, lekin mavzu bo'yicha keng bilimga ega bo'lgan shaxslar bo'lishi mumkin. Tashkilotlarning ma'lumotlar bazalarida o'tgan loyihalar bilan bog'liq xavf to'g'risidagi ma'lumotlar etarli bo'lmasligi mumkinligi sababli, tengdoshlarni tekshirish zaruratdir. Muhokamalar tajribali fasilitatorning yordamini talab qilishi mumkin, chunki ishtirokchilar xavflarni baholashda etarli tajribaga ega bo'lmasligi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Титаренко Б. П. Управление рисками в рамках системной модели проектно-ориентированного управления // Управление проектами и программами. - 2006. - № 1 (5).

2. Гаврилов М. В. Управление рисками в проекте // Институт городской недвижимости. - URL: http://www.ingn.ru/publishing/lekc4_4.php (дата обращения: 05.09.2013).

3. Sifat menejmenti tizimidagi xavflar - dolzarb muammo [elektron resurs] - Kirish rejimi: <http://www.iksystems.ra/artides.php?id=545> (kirish sanasi 05/15/2015).

4. Ермасова Н.Б. Риск-менеджмент организации / Н.Б. Ермасова. - М.: Дашков и ко, 2013. -